

К.філол.н. Дерев'янку О.А.

Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, Україна

**АКТУАЛІЗАЦІЯ ДІЄСЛІВНОЇ КАТЕГОРІЇ КРАТНОСТІ У СВІТЛІ
СУЧАСНОЇ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ СЕМАНТИКИ (НА МАТЕРІАЛІ
РОМАНУ КАРСОН СМІТ МАККАЛЛЕРС “УЧАСНИЦЯ ВЕСІЛЛЯ”**

У світлі сучасної концептуальної семантики по-новому постає проблема дослідження актуалізації дієслівної категорії кратності у сучасній англійській мові. Так, кратність досліджували на матеріалі різних мов, зокрема української – Т. Голосова (2001), О. Ачилова (2004), О. Пчелінцева (2005), російської – В. Гайдуков (1989), В. Храковський (2006), З. Годізова (2004), Є. Кокарєва (2000), Є. Нікіфорова (1993), Є. Соколова (1994), вірменської – Г. Акопян (1975), угорської – Б. Корпонай (2000), чеської – А. Широкова (1965; 1966), татарської – Г. Лутфулліна (2004), індонезійської – Н. Алієва (1974) та в порівняльному аспекті – німецької та татарської – Н. Салехова, Р. Рахматулліна (1988), російської та осетинської – А. Цомартова (1988), російської та мордовської – Є. Лісіна (1998), французької та татарської – Г. Лутфулліна (2004) тощо. В англістиці окремі аспекти категорії кратності висвітлено лише фрагментарно у працях, присвячених аналізу типології предикатів, кількісної аспектуальності (ітеративності, фреквентативності), статусу сталих дієслівно-субстантивних сполучень. Існують лише окремі публікації, які стосуються цієї проблеми, зокрема К. Адамса (2001), К. Сміт (1997), Є. Губерт (1997), Н. Свашенко (1990). Перша спроба виявити увесь обсяг засобів експлікації досліджуваної категорії на матеріалі англійської мови здійснено Тронем А.А. (2008).

Вважаємо, що кратність ситуацій реалізується як сукупність двох взаємопов'язаних значень: **однократності і багатократності**. Категорія кратності в англійській мові представлена мультиплікативними (позначають багатократну дію) та семельфактивними (вказують на її однократну реалізацію) дієсловами. До семельфактивних та мультиплікативних дієслів належать звуконаслідувальні дієслова, RL-дієслова та сталі дієслівно-субстантивні сполучення (далі – СДСС) типу *to give a glance*. Так, у романі

К.С. Маккаллерс зафіксовано 298 випадків вживання однократних та багатократних дієслів. Виокремлюється група RL-дієслів (68 одиниць), які відносимо до формально маркованих мультиплікативів. Мультиплікативні RL-дієслова вживаються у формах, котрі мають *імперфективне*, *делімітативне* та *інгресивне* значення. Імперфективне значення виражається здебільшого формами прогресива та перфективного прогресива, як-от: *John Henry was grinning with his snaggle teeth and giggling softly* [1, с. 109]; *John Henry stared at Berenice, and the fly that had been hovering above him lighted on the left rim of his glasses* [1, с. 103]. Делімітативне та інгресивне значення з'являється за умови вживання мультиплікативів у формі основного розряду в контексті послідовних дій, однією з яких є мультиплікативна. Делімітативне значення виражається обставинами обмеженої тривалості типу *for a few seconds, occasionally, a little*, напр.: *The thunder grumbled low* [1, с. 150]. Початкове значення позначається мультиплікативами руху і мовлення: *The soldier muttered until the pair of them were out of sight* [1, с. 68]; *But it was not her Persian cat, and when she stumbled toward the can it sprang away* [1, с. 153].

У романі зафіксовано 20 випадків вживання СДСС, 17 з яких позначають однократну дію (оскільки аспектуальне значення моделі V_1+vN зосереджене в її іменному компоненті, то однина девербативного іменника вказує на однократність, а множина – на багатократність дії). Є три випадки вживання СДСС, дієслівний компонент яких дублює семантику субстантивного, як-от: *She felt his hand patting her neck with tiny little pats* [1, с. 12]; *Berenice was giggling when she came back, a soft high giggle* [1, с. 32]. Часто однократність дії, що позначена СДСС, увиразнюється ад'єктивними та прономінальними детермінаторами: **another** – *Berenice gave her head another quick wide shake, then bunched her lips in judgment* [1, с. 90]; **final** – *She [F. Jasmine] had wanted to have one final look at it [jail] before she left the town forever* [1, с. 123].

Значення миттєвості актуалізується за допомогою темпоральних обставин **suddenly, instantly, immediately, rapidly, all of a sudden**, що вказують на однократну реалізацію дії. Напр.: *Then suddenly she sat down and*

banged her forehead on the table [1, с. 35]; *This arm reached out and **snatched** her by the petticoat so quickly that she was caught up with a jerk that made her bones crack and her teeth rattle* [1, с. 118]. Фрази, які служать для вираження значення темпоральної характеристики миттєвої дії, є також засобом актуалізації категорії кількісної кваліфікації дії (кратності). До них відносимо, зокрема, *for an instant, for a split second, for a fraction of a second, for a second, for a moment*, напр.: *For a second it **occurred** to her that she had heard this remark before* [1, с. 68]; *In another second the monkey **sprang** from off her shoulder and landed on the organ* [1, с. 68]. У контексті виразниками однократної дії можуть виступати прийменникові та прислівникові групи, порівняння. Напр.: *A feeling like a sudden flame **sprang** up inside her, and for less than a second it seemed that her brother and the bride had come for her and were now there* [1, с. 154].

Вживання локативних модифікаторів типу **up and down, from side to side, right and left, back and forth** увиразнює багатократність дії: *He swayed as he played and his fingers **skittered** up and down the counter* [1, с. 158]; *The bulb **swing** back and forth, making a swinging gold reflection on the arbor and the dark yard* [1, с. 152]. У деяких випадках неоднократна реалізація дії виражається за допомогою обставинних сполучень, обов'язковим компонентом яких є числівник, що вказує на кількість повторень ситуації: **seven times, twice**, або обставин типу **several times, many times, now and then**, наприклад: *F. Jasmine did not enjoy the taste of beer; once or twice she had **sneaked** swallows from her father's glass and it was sour* [1, с. 70]; *She **chased** him three times around the table, then up through the front hall and out of the door* [1, с. 22]. Багатократна дія здебільшого позначається формами Continuous – *John Henry was **skipping** and **scuttling** back and forth across the kitchen* [1, с. 110], а однократна – Past Indefinite та формами Perfect – *Then she **pushed** back her chair and stared at John Henry* [1, с. 14].

Література:

1. С. McCullers “The Member of the Wedding” / С. McCullers. – Boston, New York : Houghton Mifflin Company, 2004. – 165 p.